

Nghiên cứu phương pháp trực quan giúp trẻ học tốt môn Tạo hình trong trường mầm non

Lưu Chí Thành*

*ThS. Trường Cao đẳng Sư phạm Nam Định

Received: 20/09/2024; Accepted: 26/09/2024; Published: 02/10/2024

Abstract: The results of teaching children creative activities in preschools depend on which methods and measures teachers use to form knowledge, skills, and techniques. The article mentions some important visual methods in teaching creative activities in preschools, helping students majoring in Preschool Education to apply them in the practice of teaching creative activities in preschools.

Keywords: Visual methods, creative activities, preschools.

1. Đặt vấn đề

Hoạt động tạo hình là một hoạt động nhận thức đặc biệt mang tính sáng tạo. Phát triển khả năng tạo hình ở trẻ trước tiên phụ thuộc vào việc giáo dục khả năng quan sát, biết nhìn thấy những đặc điểm của các vật và hiện tượng xung quanh để đưa ra những so sánh và nêu lên được những điểm đặc trưng. Để giúp sinh viên ngành Giáo dục Mầm non trường Cao đẳng Sư phạm Nam Định nắm được những nội dung hướng dẫn trẻ quan sát, đồng thời hình thành năng lực dạy học môn tạo hình trong trường mầm non, chúng tôi chia sẻ vấn đề: *Vận dụng một số phương pháp trực quan giúp trẻ học tốt môn tạo hình trong trường mầm non*. Phương pháp trực quan có thể hiểu đó là những tác động của giáo viên giúp trẻ quan sát được vật mẫu, tranh, ảnh, trong giờ học tạo hình. Từ đó, trẻ thu được những kiến thức trong quá trình quan sát trực tiếp những vật thể, giúp trẻ học tốt môn tạo hình. Trong bài viết này, chúng tôi chỉ đề xuất vận dụng một số phương pháp trực quan là *phương pháp sử dụng mẫu, phương pháp xem xét vật đầu giờ học, phương pháp sử dụng tranh, phương pháp trình bày những phương thức mô tả, phương pháp phân tích sản phẩm của trẻ*.

2. Nội dung nghiên cứu.

2.1. Phương pháp sử dụng mẫu

2.1.1. Khái quát về phương pháp sử dụng mẫu

Trong nghệ thuật tạo hình, mẫu được hiểu là những vật hoặc hiện tượng được thể hiện định, vật mẫu được quan sát chỉ từ một phía, chủ yếu từ góc bằng mắt. Trong hoạt động này, trong quá trình quan sát trực tiếp. Trong hoạt động vẽ, mẫu được thể hiện từ góc nhìn nhất trẻ cần được hành động với mẫu, phân tích hình khối của vật từ mọi phía khác nhau. Sử dụng mẫu đối với lứa tuổi mẫu giáo có ưu điểm là

làm giảm nhẹ được hoạt động trí nhớ, đồng thời với quá trình tri giác, giúp trẻ hiểu và truyền đạt đúng được hình dáng, cấu tạo và màu sắc của vật.

2.1.2. Vận dụng phương pháp sử dụng mẫu trong trường mầm non

Do đặc điểm lứa tuổi, mẫu được lựa chọn cho trẻ vẽ cần phải là vật có hình dạng đơn được từ phía đặc trưng nhất (Ví dụ cái ấm trà phải đặt sao cho nhìn thấy rõ cả vôi ấm). Để làm giản, sự phân biệt các chi tiết rõ ràng. mẫu cần đặt ở vị trí sao cho tất cả mọi trẻ đều nhìn mẫu có thể sử dụng đồ chơi, các vật như cành cây, bông hoa, quả các loại ... không dùng làm Mẫu được để trong suốt giờ học. Để trẻ thấy được tính chất và đặc điểm của vật mẫu, giáo viên phải cần nắm được các phương pháp khảo sát vật. Đối với các dạng hoạt động tạo hình khác nhau, mục đích khảo sát sẽ khác nhau, nhưng với bất kỳ dạng hoạt động nào giáo viên cũng phải hướng sự chú ý của trẻ vào hình dáng, kích thước, các chi tiết, tư thế, màu sắc Trong quá trình khảo sát, giáo viên dạy trẻ khảo sát bằng mắt hoặc bằng tay, khảo sát lần lượt các chi tiết của vật theo đường viền vẽ và cắt dán hoặc theo khối nếu là nặn. Đối với trò quan trọng. Mẫu có thể sử dụng như một thủ thuật riêng, không ảnh hưởng tới tính chất trẻ mẫu giáo bé, sử dụng tay trong khảo sát rất cần thiết, còn ở mẫu giáo lớn thị giác đóng vai của giờ học. Ví dụ trong giờ vẽ tự do, trẻ có thể yêu cầu giáo viên cho xem một vật nào đó, giáo viên đặt trước mặt trẻ vật được yêu cầu, sử dụng như một vật mẫu, về căn bản công việc miêu tả được quy định bởi nội dung, trẻ chỉ tự nghĩ, mẫu chỉ giúp trẻ thực hiện nó tốt hơn.

2.2. Phương pháp xem xét vật đầu giờ học

2.2.1. Khái quát về phương pháp xem xét vật đầu giờ học

Đó là hình thức và đầu giờ học giáo viên cho trẻ

xem xét một số vật có liên quan tới nội dung của giờ học, giáo viên và trẻ cùng nhau xác định tên gọi, đặc điểm đặc trưng của một số vật và có thể đề nghị trẻ nhắc lại một số kỹ năng thể hiện những vật phức tạp. Mục đích của việc xem xét này là nhằm cung cấp, gợi ý nội dung miêu tả, giúp trẻ nhớ lại một số cách thức miêu tả, phục hồi khái niệm của trẻ. Khoảng thời gian còn lại trẻ thực hiện công việc theo tưởng tượng, không xem lại mẫu, cách thức cho trẻ xem xét vật tùy thuộc vào sáng kiến của giáo viên.

2.2.2. Vận dụng phương pháp xem xét vật đầu giờ học trong trường mầm non

Giáo viên có thể bày tất cả các vật cần xem xét lên một bàn riêng để trẻ quan sát hoặc để vật trong một túi kín, yêu cầu trẻ lấy trong túi ra một số vật bất kỳ nào đó, sau khi xem xét vật đó giáo viên đặt lần lượt lên bàn. Phương pháp xem xét vật thường được dùng trong các giờ vẽ theo đề tài và theo ý thích. Chẳng hạn, vẽ các loại phương tiện giao thông, trước tiên để cung cấp cho trẻ biểu tượng về các loại phương tiện giao thông, giáo viên và trẻ cùng xem xét các loại đồ chơi như ô tô, tàu hỏa, tàu thủy, máy bay, nhắc lại cấu tạo của từng loại, sau đó cho trẻ xem tranh để dạy trẻ cách miêu tả vật trong mối quan hệ không gian. Hoặc khi nặn các loại quả, giáo viên cần chuẩn bị nhiều loại quả khác nhau, có thể là đồ chơi hoặc quả thật, giáo viên và trẻ sẽ cùng nhau xem xét về đặc điểm cấu tạo, màu sắc, cách nặn, sau đó trẻ sẽ tự lựa chọn và nặn những loại quả trẻ ưa thích theo trí tưởng tượng của mình.

2.3. Phương pháp sử dụng tranh

2.3.1. Khái quát về phương pháp sử dụng tranh

Tranh được sử dụng với mục đích củng cố khái niệm về sự vật, hiện tượng cần miêu tả, giải thích các phương tiện và cách miêu tả. Đối với trẻ mầm non lứa tuổi 2 đến 3 tuổi, tranh được sử dụng để giúp trẻ nhận biết các sự vật hiện tượng cần miêu tả nhưng không có điều sát trực tiếp. Sử dụng tranh có ưu điểm là có thể quan sát nhiều lần lặp đi lặp lại, kiện để quan tạo điều kiện cho trẻ nhận biết những điểm đặc trưng của một vật một cách kỹ càng. Trẻ lứa tuổi 3 đến 4 tuổi có thể nhận thức được quan hệ giữa các nhân vật trong tranh, hành động của các nhân vật đang làm gì. Trẻ mầm non lứa tuổi 4 đến 5 tuổi có thể sử dụng tranh để cho trẻ làm quen với một vài phương pháp miêu tả trên mặt phẳng. Ví dụ xem tranh, trẻ thấy rằng mặt đất được miêu tả không phải bằng một đường kẻ thẳng, mà là một băng rộng ở phần dưới tờ giấy, những vật ở xa được vẽ phía trên cao, con vật ở gần vẽ phía dưới gần mép giấy và có

kích thước to hơn.

2.3.2. Vận dụng phương pháp sử dụng tranh trong trường mầm non

Để trẻ có thể nhận thức được những phương pháp mà họa sĩ sử dụng, cần phải giải thích không nên để tranh lại suốt giờ học, bởi vì như vậy trẻ sẽ vẽ lại một cách máy móc, sự sao chép. Quá trình xem và phân tích tranh được tiến hành trước giờ học hoặc đầu giờ học, chụp này rất có hại vì trẻ vẽ mà không hiểu tại sao lại vẽ như vậy, Điều đó ảnh hưởng tới sự phát triển kỹ năng tạo hình và khả năng sáng tạo của trẻ. Đôi khi trong giờ học có thể cho một số trẻ xem lại tranh với mục đích củng cố lại một vài chi tiết nào đó, sau đó tranh lại được cất đi.

2.4. Phương pháp trình bày những phương thức mô tả

2.4.1. Khái quát về phương pháp trình bày những phương thức mô tả

Việc làm mẫu những phương thức hành động đóng vai trò quan trọng bởi bắt đầu tham gia vào hoạt động tạo hình, trẻ phải học cách sử dụng dụng cụ và vật liệu sao cho đúng, trẻ phải nắm được một số kỹ năng cho phép trẻ thể hiện những vai khác nhau, biết cách diễn đạt hình dạng và các vật khi vẽ, nặn hoặc cắt dán. Các cách làm mẫu của giáo viên là phương pháp thể hiện trực quan có hiệu quả. Có hai dạng làm mẫu: làm mẫu bằng điệu bộ và làm mẫu toàn bộ vật lên bảng. Trong mọi trường hợp làm mẫu phải đồng thời với giải thích bằng lời.

2.4.2. Vận dụng phương pháp trình bày những phương thức mô tả

Trình bày sự thể hiện toàn bộ vật được tiến hành trong các giờ vẽ mẫu với nhiệm vụ dạy trẻ miêu tả đúng hình dáng, đặc điểm chủ yếu của vật. Khi trình bày giáo viên cần thu hút trẻ bằng câu hỏi: Cô vẽ thiếu gì nhỉ? Bây giờ cần vẽ cái gì?

Ở lớp mầm non 2 đến 3 tuổi, có thể vận dụng cả 2 hình thức làm mẫu bằng điệu bộ và làm mẫu toàn bộ vật lên bảng bởi vì trẻ còn chưa điều khiển được một cách hoàn toàn hành động của mình, trẻ không biết hành động nào thì phù hợp với miêu tả hình dáng này hay hình dáng khác.

+ Làm mẫu bằng điệu bộ: Là cách dùng tay vẽ trên không gian hình dáng cơ bản của vật, bằng điệu bộ có thể khôi phục lại trong trí nhớ của trẻ hình dáng chủ yếu của vật mẫu nếu như nó đơn giản và của các chi tiết của vật, đồng thời cho phép trình bày động tác tay của người vẽ. Trẻ càng nhỏ thì trình bày động tác tay có ý nghĩa càng lớn. Vì vậy, ở lớp mầm non 2 đến 3 tuổi giáo viên có thể cầm tay hướng dẫn cho

trẻ vẽ nếu như thấy cần thiết.

+ Làm mẫu toàn bộ vật lên bảng: sử dụng khi cung cấp những kỹ năng mới, thường sử dụng ở lớp mầm non 2 đến 3 tuổi và trong các giờ dạy theo mẫu, chẳng hạn bài vẽ quả bóng, giáo viên vẽ mẫu quả bóng lên bảng đồng thời giải thích hành động của mình cho trẻ tiếp thu

Ở lớp mầm non 4 đến 5 tuổi, giáo viên không nên sử dụng cách làm mẫu toàn phần mà chỉ làm mẫu một số chi tiết trẻ còn chưa biết cách thể hiện. Ví dụ trẻ vẽ tranh đề tài Ngôi nhà của bé, giáo viên không cần làm mẫu cách vẽ toàn bộ ngôi nhà, mà chỉ cần làm mẫu cách vẽ các kiểu mái nhà hay các kiểu cửa sổ.

Tuy nhiên, nên lưu ý, trong các bài tập lặp lại với mục đích củng cố kỹ năng, làm mẫu cách miêu tả không thực hiện với cả lớp mà chỉ thực hiện riêng với những trẻ còn chưa nắm được kỹ năng này hoặc kỹ năng khác. Nếu như trong mọi trường hợp giáo viên thường xuyên làm mẫu cách thể hiện sẽ tạo cho trẻ thói quen luôn chờ đợi sự chỉ dẫn và giúp đỡ của giáo viên, đưa đến tính thụ động, kìm hãm tính độc lập suy nghĩ của trẻ.

2.5. Phương pháp phân tích sản phẩm của trẻ

2.5.1. Khái quát về phương pháp phân tích sản phẩm của trẻ

Phương pháp phân tích sản phẩm của trẻ là một phần quan trọng trong giờ học tạo hình, nhưng đồng thời có thể coi đó là một trong những phương pháp bởi giáo viên sử dụng nó để củng cố lại kiến thức, nội dung giờ học, cho trẻ thấy được thành quả lao động của mình và của bạn, trẻ biết cách nhận xét, đánh giá sản phẩm của mình và sản phẩm của bạn, giúp trẻ thấy được những thành tích cũng như sai sót trong miêu tả, đem lại niềm vui, sự hứng thú cho trẻ đối với giờ học tạo hình.

2.5.2. Vận dụng phương pháp phân tích sản phẩm của trẻ trong trường mầm non

Khi vận dụng phương pháp phân tích sản phẩm của trẻ cần lưu ý một số điểm sau: Giáo viên cần thu toàn bộ bài vẽ của cả lớp, không nên chỉ thu vài bài để nhận xét, những trẻ không được thu bài sẽ vẫn dễ tâm vào bài vẽ của mình mà không chú ý tới việc nhận xét bài của bạn, ngoài ra dễ gây tâm lý mặc cảm tự ti ở trẻ, cho rằng mình vẽ không đẹp giáo viên không thu bài của mình. Giáo viên nên cố gắng tìm các biện pháp để có thể trưng bày được càng nhiều bài của trẻ càng tốt, sau đó tổ chức cho trẻ xem như xem triển lãm, giáo viên và trẻ sẽ cùng nhau xem xét và đánh giá.

Khi nhận xét sản phẩm của trẻ, giáo viên cần chú ý tới đặc điểm lứa tuổi của trẻ, nếu không sẽ không có hiệu quả hoặc nhận kết quả ngược lại. Chẳng hạn, trẻ mầm non 2 đến 3 tuổi luôn hài lòng với việc được vẽ, nặn hay dán, trẻ vui sướng với công việc, luôn hài lòng với kết quả công việc và luôn chờ đợi cô giáo khen ngợi. Do vậy, ở lớp mầm non 2 đến 3 tuổi, giáo viên trưng bày sản phẩm để trẻ cùng nhau thưởng thức thành quả của công việc, mục đích của giáo viên là thu hút sự chú ý của trẻ vào kết quả lao động, khen ngợi sự cố gắng của cả lớp, tuyệt đối không chê trẻ. Sự đánh giá tốt duy trì hứng thú của trẻ đối với giờ học tạo hình. Trong lớp mầm non 4 đến 5 tuổi giáo viên phân tích sản phẩm của trẻ, giúp trẻ hiểu đúng và sai trong miêu tả và cách khắc phục. Trong lớp mầm non 4 đến 5 tuổi giáo viên cần lôi cuốn trẻ vào việc phân tích, sau đó giáo viên bổ sung và tổng kết lại, trẻ tự chọn bài mình thích để phân tích.

Giáo viên chọn một số bài để phân tích, nhưng không nên chỉ chọn bài của một số trẻ nhất định dù là chúng khá hơn cả. Giáo viên có thể chọn bài của những trẻ kém nhưng chủ động nếu trước những ưu điểm của chúng, chỉ đưa ra những mặt tốt của bức tranh, không nên đi sâu phân tích lỗi của một trẻ trước cả lớp dễ gây tâm lý mặc cảm, để trẻ sửa chữa giáo viên cần giúp đỡ riêng trẻ đó ngoài giờ học.

3. Kết luận

Phương pháp trực quan trong dạy trẻ hoạt động tạo hình nếu được tổ chức tốt, trẻ sẽ tiếp thu được những kiến thức trong quá trình tri giác trực tiếp những vật thể, hiện tượng xung quanh. Ở trường CĐSP Nam Định, những phương pháp trực quan được vận dụng vào chương trình đào tạo giáo viên mầm non thông qua học phần Tổ chức hoạt động tạo hình cho sinh viên các lớp giáo dục mầm non. giúp sinh viên Ngành giáo dục Mầm non vận dụng vào trong thực tiễn dạy học tạo hình ở trường mầm non, nâng cao chất lượng dạy học một cách hiệu quả.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Văn Ty (2000), *Bố cục và các loại tranh khác*, NXB Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
2. Lê Huy Văn - Trần Từ Thành (2002), *Cơ sở tạo hình*, NXB Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
3. N.P. Xaculina, *Phương pháp dạy trẻ hoạt động tạo hình và chấp ghép*, Đỗ Thị Minh Liên, Lê Thị Thanh Thủy dịch (2000). NXB Đại học Sư phạm Hà Nội, Hà Nội.
4. N.P. Xaculina, T.X. Kômarôva, Thành Văn biên dịch (1992), *Phương pháp dạy hoạt động tạo hình*, NXB Giáo dục, Hà Nội.